

УМІННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті визначено сутність умінь педагогічного прогнозування, їх основні групи (уміння, які мають загальнопедагогічний характер і вміння, які забезпечують реалізацію конкретних функцій), встановлено сукупність умінь педагогічного прогнозування, якими мають володіти викладачі англійської мови (висунення педагогічних цілей та завдань, відбір способів досягнення поставлених цілей тощо), проаналізовано роль методів моделювання, уявного експерименту, екстраполяції та експертних оцінок у педагогічному прогнозуванні.

Ключові слова: уміння, педагогічне прогнозування, викладач англійської мови.

Одним із пріоритетних завдань ВНЗ є сприяння розумовому, емоційному, моральному й фізичному розвитку студентів, всебічному розкриттю їх творчих можливостей, забезпеченню умов для виявлення індивідуальності. Тому діяльність викладача має бути спрямована не тільки на надання знань та вмінь, необхідних для подальшої професійної діяльності, а й на прогнозування розвитку молодих людей на основі аналізу їх індивідуальних особливостей та внесення відповідних коректив у навчально-виховний процес для досягнення найкращих результатів.

Як встановлено, вищевказана проблема досліджується науковцями в таких основних напрямках: обґрунтування необхідності формулювання прогнозів у педагогічній діяльності (Я. Коменський, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін.), розкриття специфіки педагогічного прогнозування (Б. Гершунський, А. Присяжна, Л. Регуш та ін.); здійснення прогнозування в управлінні педагогічними системами різного рівня (С. Боруха, В. Докучаєва, Н. Шалімова та інші); підхід до вивчення прогнозування як окремого компонента педагогічної діяльності (Ю. Бабанський, Н. Кузьміна, В. Сластьонін та ін.). Разом із тим, у педагогічній літературі, на наш погляд, недостатньо висвітлено прогностичні вміння викладача іноземної мови.

Отже, **метою статті** є аналіз основних умінь педагогічного прогнозування, якими має володіти викладач іноземної мови.

Для більш глибокого розуміння умінь педагогічного прогнозування викладачами англійської мови вважаємо за необхідне висвітлити також деякі загальнопедагогічні аспекти визначеної проблеми. Зазначимо, що під уміннями педагогічного прогнозування маємо на увазі розумові дії, що забезпечують отримання випереджальної інформації про досліджений об'єкт із метою оптимального вирішення поставлених навчально-виховних завдань і завдань подальшого розвитку кожного суб'єкта педагогічної взаємодії.

На основі аналізу наукової літератури можна виділити дві основні групи прогностичних умінь, а саме вміння, які мають універсальний, загальнопедагогічний характер і вміння, котрі забезпечують реалізацію конкретних (окремих) педагогічних функцій [1].

У свою чергу загальнопедагогічні прогностичні вміння також поділяються на підгрупи вмінь за функціями, які вони реалізують. Зокрема, науковцями виокремлено такі функції, як:

- діагностика особистості й колективу;
- аналіз педагогічних ситуацій;

- побудова альтернативних моделей педагогічної діяльності;
- проектування розвитку особистості й колективу;
- контроль за навчально-виховним процесом та його результатами [7, с. 17].

Для виконання цих функцій викладачам необхідно володіти сукупністю таких умінь педагогічного прогнозування, як:

- висунення педагогічних цілей і завдань;
- відбір способів досягнення педагогічних цілей;
- передбачення результату, можливих відхилень і небажаних явищ;
- розподіл часу;
- планування спільно з учнями життєдіяльності [5; 8].

На основі аналізу педагогічної літератури і власного досвіду зазначимо, що специфічними прогностичними вміннями викладача англійської мови, на нашу думку, є те, що вони мають бути спрямовані не стільки на навчальну, скільки навчально-комунікативну діяльність зі студентами, тобто викладачі мають здійснювати цілеспрямовану організацію спілкування на основі доброзичливих відносин зі студентами та створенням комфортної атмосфери для навчання. У світлі цього прогностичні вміння викладача іноземної мови мають бути спрямовані на подолання мовного бар'єру в студентів та формування комунікативних умінь, відпрацювання використання певних конструкцій у реальних ситуаціях. Цьому, значною мірою, сприяє проведення парних і групових комунікативних взаємодій, організація виступів студентів із докладами перед аудиторією, зміна місця, часу та кількості співрозмовників [8; 9].

Зазначимо, що для досягнення найкращих результатів у педагогічному прогнозуванні викладачі англійської мови мають володіти основними методами педагогічного прогнозування, до яких зараховують:

- загальнонаукові методи (спостереження, вимірювання, експеримент, синтез, індукція, дедукція, порівняння, аналогія, ідеалізація, уявний експеримент, історичний та логічний методи, уява, інтуїція);
- методи екстраполяції (графічна екстраполяція, математичні екстраполяції, експертні екстраполяції: евристичні й інтуїтивні);
- методи експертних оцінок (метод комісії, метод колективної генерації ідей, метод Дельфі);
- методи моделювання (розбудова однієї моделі, розбудова комплексу моделей дослідженого об'єкта);
- соціологічні методи (метод кореляційного аналізу);
- психологічні методи (тести, метод узагальнення незалежних характеристик, рейтинг, метод парного порівняння, метод самооцінювання);
- кібернетичні методи (методи оптимального управління) [2, с. 111–135].

Разом із тим, деякі науковці висловлюють думку про те, що для успішного здійснення педагогічного прогнозування викладачем, крім традиційних методів педагогічного дослідження необхідно, передусім, оволодіти такими спеціальними прогностичними методами: моделювання, уявного експерименту, екстраполяції, експертних оцінок.

Так, суть *моделювання* під час вивчення іноземної мови полягає у систематизації вже здобутих раніше знань та моделюванні стратегії подальшого вивчення англійської мови. За І. Іголкіною, моделювання такої багатогранної нави-

чки як вивчення іноземної мови вимагає виокремлення ряду взаємопов'язаних навичок. Автор наголошує на тому, що моделюванню підлягають усі аспекти мови, починаючи з вимови і закінчуючи граматикою та виділяє декілька видів моделювання: поведінкове моделювання; стратегічне моделювання; покадрове моделювання.

Поведінкове моделювання є одним із найпростіших форм моделювання та заключається у копіюванні дій іншої більш компетентної у відповідному питанні особи. Ця форма моделювання застосовується під час роботи над вимовою звуків, слів та фраз, але для ефективного вивчення граматики ця форма моделювання не працює. Стратегічне моделювання базується на виявленні послідовності дій або стратегій людини. Під час використання покадрового моделювання доцільно подати нову інформацію на окремі маленькі блоки і чітко уявляти їх послідовність, уявно відтворювати її. І. Іголкіна зазначає, що ця техніка дає змогу утримувати у пам'яті великі обсяги інформації та використовувати їх у мовленнєвих ситуаціях [3; 6].

Важливим методом прогнозування, яким слід оволодіти викладачу англійської мови, є метод *уявного експерименту*. Такий експеримент звичайно має варіативний характер і передбачає висунення різних гіпотез, які є найбільш перспективними за певною ознакою й дають змогу визначити оптимальну з них. За допомогою такого експерименту викладач іноземної мови створює різні ситуації, що дає можливість виявити напрями подальшої навчальної діяльності, створити більш ефективні умови для навчання студентів. Додамо, що уявний експеримент є основою будь-якого реального експерименту, адже викладач спочатку "програє" його в уяві у процесі планування, а потім уже реалізує на практиці.

Чільне місце в процедурі педагогічного прогнозування займає і метод *екстраполяції*, що спрямований на поширення певних закономірностей, тенденцій, котрі виявлялися в певному часовому проміжку (він має назву базового) на інший часовий інтервал (він отримав назву прогнозного). У такому випадку знання тенденцій, провідних закономірностей розвитку об'єкта дослідження в минулому дає змогу прогнозувати отримання схожих результатів, хоч і з можливими поправками, в аналогічних ситуаціях. Основними недоліками цього методу є неточність розрахунків, складність у визначенні педагогічних тенденцій та перенесення певних висновків на майбутній стан об'єкта.

У разі використання методу *експертних оцінок* створюється група викладачів англійської мови (так званих експертів), котрі індивідуально висловлюють певні пропозиції, дають оцінки з певних питань, які перебувають у колі інтересів дослідників, а потім зібрані дані експертною групою узагальнюються й на цій основі формулюються загальні рекомендації. Однак доведено, що навіть високий професійний рівень фахівців, які входять до складу експертної групи, не завжди можуть попередити значний ступінь суб'єктивізму загального рішення [3; 4; 7].

Висновки. Отже, можемо зробити висновок, що вміння педагогічного прогнозування для викладачів англійської мови є одним із необхідних умінь для організації ефективного навчально-виховного процесу, який сприяє ґрунтовному засвоєнню студентами знань, дає змогу передбачити можливі ускладнення під час навчання та своєчасно ліквідувати їх, сприяє розкриттю внутрішнього світу студентів та їх творчих здібностей, покращенню мовленнєвої діяльності, формуванню активних особистостей, які здатні самостійно приймати рішення й орієнтува-

тися у великому обсязі інформації. Ефективному педагогічному прогнозуванню сприяє також використання сукупності методів, які доповнюють один одного.

Подальшого вивчення потребує проблема підготовки викладачів ВНЗ до оволодіння студентами педагогічних спеціальностей уміннями педагогічного прогнозування.

Список використаної літератури

1. Богоявленская Д.Б. О построении прогнозирующей системы / Д.Б. Богоявленская, С.Л. Черновский // Вероятностное прогнозирование в деятельности человека / [под ред. И.М. Феигенберга и др.]. – М. : Наука, 1977. – С. 226–271.
2. Гершунский Б.С. Прогностические методы в педагогике / Б.С. Гершунский. – К. : Вища школа, 1974. – 207 с.
3. Дымова Т.В. Обучение будущих учителей педагогическому прогнозированию : дис. ... канд. пед. наук / Т.В. Дымова. – Астрахань, 1998. – 203 с.
4. Захаров А.В. Формирование прогностических умений студентов педагогического вуза : на материалах изучения дисциплин психолого-педагогического цикла : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 / А.В. Захаров. – Ишим, 2009. – 210 с.
5. Зеер Э.Ф. Психология личностно-ориентированного профессионального образования / Э.Ф. Зеер. – Екатеринбург, 2000. – С. 126–127.
6. Иголкина И.Н. Моделирование изучения английского языка [Электронный ресурс] / И.Н. Иголкина // Вестник НЛП. – Режим доступа: <http://vestniknlp.ru/index.php?sid=250&did=830>.
7. Общая и профессиональная педагогика : учеб. пособ. / под ред. В.Д. Симоненко. – М. : Вентана-граф, 2005. – 368 с.
8. Педагогика : учеб. пособ. / [В.А. Сластенин и др.]. – М. : Школа-Пресс, 1998. – 528 с.
9. Самойлюкевич І.В. Структура педагогічної діяльності вчителя іноземної мови в інформаційному суспільстві / І.В. Самойлюкевич // Вісник Житомирського державного університету. Сер. Пед. науки. – 2009. – Вип. 43. – С. 88–91.

Стаття надійшла до редакції 21.01.2013.

Кабанская А.С. Умение педагогического прогнозирования как необходимая составляющая личности преподавателя английского языка

В статье определена сущность умений педагогического прогнозирования, их основные группы (умения, которые имеют общепедагогический характер и умения, которые обеспечивают реализацию конкретных функций), установлена совокупность умений педагогического прогнозирования (постановка педагогических целей и заданий, выбор способов достижения поставленных целей и др.), проанализирована роль методов моделирования, мысленного эксперимента, экстраполяции и экспертных оценок в педагогическом прогнозировании.

Ключевые слова: *умения, педагогическое прогнозирование, преподаватель английского языка.*

Kabanskaya A. Ability to predict the teacher as a necessary component of the personality of a teacher of English

The main point of pedagogical prognosis skills is defined in this article, its main groups are presented (skills of general pedagogy, and skills that provide the realization of definite functions), the whole of pedagogical prognosis skills is elucidated (the determination of pedagogical aims and tasks, the selection of methods to achieve the goal etc), such methods as the method of modeling, the method of speculative experiment, the method of extrapolation and scientific assessment in pedagogical prognosis are analyzed.

Key words: *skills, pedagogical prognosis, English teacher.*